

DISPUTATIO THEOLOGICA
De
LUCTA SPIRITUS
ET CARNIS

Quam
DIVINA FAVENTE GRATIA
PRÆSIDE
VIRO

PLUR. REVERENDO, AMPLISSIMO
ATQ; EXCELLENTISSIMO

DN. M. JOH. CONRADO
DÜRRIO,
S.S. THEOLOG. ET PHILOS. MOR. P.P.
CELEBERRIMO.

Patrono ac Præceptore suo maximè observando
Puplico placidòque φιλοθεολογούντων examini
In inclyta Altdorffina
submittit

WOLFGANGUS Benz/
Hersbruc.

die 12. August.

ANNO cIo Ioc LXXIII. ~~≠~~ ~~≠~~ ~~≠~~

Iterum edita.

ALTDORFFI

Typis Johannis Henrici Schönnerstædt.

diss. A
33

57. A. 163 (33)

Sächs.
Landes-
Bibl.

בעה:

I.

Vniversi hujus creator & conser-
vator DEUS Ter Optimus Ter Maximus
non satis habuit productis jam intra hex-
aëmeron rebus reliquis adjungere po-
stremò nobilissimam creaturam, homi-
nem, ei que velut ex omnibus jamjam conditis facultatè
aliquam eamque præstantissimam, conferre; ex angelis
intellectum, ex brutis sensum, ex plantis vitam, ex inani-
mis quibuscunque essentiam pariter & subsistentiam;
sed & huic principi creaturæ proposuit finem, qui reli-
quarum creaturarum, exceptis angelis, perfectionem ni-
mium quantum transgreditur, ut, mortuo licet corpore,
anima superstes maneat, hæc insuper illi suo tempore
conjungenda, quando ipse est fruiturus beatifica DEI vi-
sione in sempiterna secula.

II. Quamvis autem fortasse per suam potentiam ab-
solutam alium, & quidem naturalem, ei finem præfigere,
ad quem viribus suis naturalibus adspiraret, potuisset: ea
tamen est benignitas & clementia DEI in hominem, ut
quoniam naturam ejus supra cæterarum creaturarum,
fortem altiùs evexit, finem quoque & perfectionem vo-
luerit extare longè eminentiorem.

III. Hunc autem eidem concessit sub conditione, le-
gem naturæ, quæ cordi ejus inscripta erat, & quam adde-
bat positivam perfectè implendi, eique obedientiam,

A 2

omni-

omnibus numeris absolutam præstandi. Quoniam verò hoc naturæ humanæ sibi relicte factu impossibile erat; & ne quidpiam ab eadem Deus exigeret, quod nunquam fuisset solvendo, concreavit ei dotes supernaturalis, quarum beneficio omnia, quæ tum lex naturalis, tum positiva ab eo stricto jure requirunt, exsolvere valebat.

IV. Has dotes appellamus supernaturales, non quasi homini jam existenti demum supervenerint, concreatae enim statim sunt cū ipso homine; sed quatenus supernaturale opponitur naturali strictè sic accepto; hoc est, id omne nobis supernaturale audit, quod nec primo nec secundo modo dicendi per se, ut Logicorum filii loquuntur, humanæ naturæ inest; licet eidem insit perfectivè, subjectivè, & transktivè. Et hæc dona supernaturalia potissimum Mosis vocantur imago & similitudo divina, ad quam sapientissimus Deus hominem conditum voluit, ceu loquitur *Gen. I. v. 26. 27. cap. V. v. 1.*

V. Quid verò stylo Mosis hæc duæ voces imago & similitudo denotent, nondum inter omnes interpretes convenit. Quidam enim, moti autoritate Patrum quorundam imaginem per essentialia animæ, similitudinem verò per supernaturalia dona exposuere. Sed hanc distinctionem nullam habere fundamendum, sequentibus probatum dabo rationibus.

VI. Si imago indicaret animæ essentialia sequeretur, amissa imagine divina, ablata pariter esse animæ essentialia, animâ etiamnum in homine existente, id quod rectæ rationi & experientiæ repugnat. Insuper cuilibet idem patescit, si duntaxat sedula indagine considerat, quænam decreti alicujus, & quæ hoc sequi, solet, executionis indoles sit & natura? nempe quòd executio debeat exactè respondere decreto. Jam si imago & similitudo non sint
ejus-

eiusdem significationis, perit hic, quem executio habet ad decretum, respectus: in decreto enim dicitur homo creandus ad imaginem & similitudinem v. 26. cap. I. Gen. in executione autem creatus ad imaginem v. 27. Quamobrem autem Mosis duobus hisce vocabulis unam rem denotantibus uti placuerit, dicimus factum esse per figuram Ebræis admodum familiarem quæ Hendyadis dicitur, & tunc locum habet, quando duo substantiva conjunguntur, & eorum alterum adjectivi vicem sustinet, ejusque habet significationem cum emphasi, ceu philogorum, facile princeps B. Doct. Glass. eam describit Lib. III. Philolog. Sacr. Tract. I. can. VI. p. 23.

VII. Eucleata igitur Mosis phrasi accedamus ad rem quæ eâ indigitatur. Nihil autem hinc nobis negotii erit cum Manichæis, qui seculo III. Soli obloquuti profus inficiati sunt imaginem DEI, inducti ea de causa in istum errorum, quod rejecerunt totum V. T. Vide de his augustum Ecclesiæ fidus Augustinum lib. I. de Gen. contra Manich. cap. 17. Nihil dicamus de Anthropomorphitis, qui in externa corporis structura imaginem divinam collocatam esse censuerunt: de quibus consule August. de Her. cap. VII. Nec probamus sententiam Socinianorum, qui imaginem divinam præcipuè in dominio in bruta esse constitutam docent. Vid. Socin. lib. de Statu primi hominis ante lapsum adversus Francisc. Puccium Florent. p. 6. contra manifesta Scriptura dicta Eph. IV. v. 24. Col. III. v. 10. & 12. & Theologorum axioma: imaginem DEI optimè cognosci posse, si attendatur renovatio hominis cujus terminis ad quem est imago divina.

VIII. Repudiamus quoque viri cætera haud vulgaris eruditionis Flacii sententiam, qui contendit ipsa in hominis substantiam, maximè autem animam rationalem

fuisse imaginem divinam, cujus jacturam Adamus fecerit; ejus ipsius verba vide *Part. II. Clav. Tract. VI. p. 370. & 375.* & passim in libello Basileæ A. 1570. edito qui præ se fert titulum : *Demonstrationes evidentissimæ doctrinæ de essentiâ imaginis DEI &c.* Ad detegendam autem hujus sententiæ obsurditatem observetur : Si imago divina fuerit, ipsa hominis substantiva, aut non esse amissam, aut si sit amissa, hominem specie differre post lapsum, ab homine ante lapsum, quod tamen à Sacra Scriptura *ἐκ διαμέτρου* dissidet.

IX. His ita sese habentibus dicimus porrò, omnium tutissimè & *πρωτως* investigari imaginem, vel istam cum archetypo DEO conformitatem: in illis facultibus nobilissimis, quibus homo velut constituitur, & à cæteris creaturis dignitate se inferioribus distinguitur : quamvis nullo modo negaverim *δευτέρως* consecutam esse tùm potentiam non moriendi, tùm dominium in bruta.

X. Sunt autem facultates, quæ homini, quatenus homini competunt, præcipuè duæ : Intellectus & Voluntas: atq; hæ ad longè nobiliorem sortem sunt evectæ beneficio imaginis divinæ, quam si homo relictus fuisset, aut unquam extitisset in meris naturalibus : in his enim de DEO ejusque attributis ea tantùm cognovisset, quæ Philosophus beneficio rationis cognoscit. Sed intellectus divina imagine præditus cognovit, quæcunq; de DEI essentia ejusque attributis ad conservandam præsentem, in qua vivebat, & futuram adipiscendam beatitudinem tum corporis tum animæ cognitu necessaria erant. Ad hæc instructus erat rerum omnium scientia eximia, eaque divinitus inspirata, ceu colligitur ex *Gen. II. v. 19. 23.*

XI. Legem in super naturæ, quippe quæ cordi ejus inscripta erat exactissimè cognitam habuit ; huic adjuncta fuit

fuit cognitio legis positivæ de non comedendo fructu ve-
tito. Voluntas quoq; quia fertur in bonū cognitum, defi-
cere non potuit, quamdiu iudicio rectæ rationis & man-
dato divino inhærere voluit. Nihil autem est, quod ma-
gis voluntati remoram injicit, quàm appetitus sensitivus,
qui aliàs suo iure gaudens fertur in bonum sensibile, & ra-
tioni sæpè ad verſatur, eiq; repugnat: ne verò homo cul-
pam per ejus ἀταξίαν & rebellionem contraheret, subjicie-
batur dictamini rectæ rationis, adeò, ut nisi imperante ra-
tione affectus movere nec ii diutiùs quàm rationi placu-
isset, durare, multo minùs justo intensiores vel remissio-
res excitare appetitus potuerit. Et hæc est illa justitia ori-
ginalis, quam inculcat Paulus, cùm dicit: *induite novum*
hominem, qui conditus est ἐν δικαιοσύνη κὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας
Eph. IV. v. 24.

XII. Hæc dona benevolentissimus DEUS Adamo lar-
gitus est non quidem ita, ut naturam ejus constituerent,
aut ex constituta necessariò fluerent; sed hac fini, ut natu-
ram partim perficerent, partim quæ cum beatitudine &
corporis & animæ pugnare possent, submoverent: quæ
ipsa propagasset homo ad suos posteros, si præcepto à DEO
proposito obsecundasset. Verùm Diabolus, quâ ardebat
in DEUM ejusq; creaturas invidiã, persuadebat EVÆ, ut
hujus præcepti limites transgrederetur; hæc dein' ad con-
sensum induxit Adamum: unde ambo contra præce-
ptum à DEO propositum nefariè deliquerunt, ceu patet
ex prima parte *cap. III. Gen.*

XIII. Fallitur verò graviter *Calvinus Lib. III. Institut.*
cap. 23. §. 7. qui lapsus hujus culpam imputat occulto ali-
cui decreto DEI: quod enim DEUS prohibet odio pro-
sequitur, & punit, illud non sancit decreto, sive occulto
sive revelato: hoc statuas oportet, nisi DEO notam hypo-
crise-

eriseos inturere velis. Nos contra Scripturæ ductui insistentes duplicem proponimus lapsus *πρωτοπλασων* causam, aliam externam, aliam internam: externam dicimus diabolum: internam verò hominis ipsius voluntatem: quæ quam primum superbiæ typho, & cupiditate affectandæ divinæ æqualitatis inflata erat, ferebatur instinctu Diaboli in comestionē vetiti fructus, tanquam rem bonam, dein facili negotio in consensum rapiēbat appetitum, qui ciebat facultatem locomotivam, hanc sequebatur externus actus, à quo omnia hæc, quæ jam sub censum malorum, veniunt in homine, originem suam trahunt.

XIV. Hominem sic delinquentem justitia divina non potuit sibi temperare, quin dignâ afficeret poenâ. Potuisset equidem DEUS, pro justitiæ suæ rigore hominem omnibus quibus benevolè eum donavit, donis, privare, imò in nihilum prorsus redigere: verùm noluit ipsam naturam evertere: sed in poenam subduxit ea, quæ naturæ superaddidit, dona supernaturalia facultatibus hominis superaddita: harmoniam videlicet illam suavem & admirandam facultatum superiorum cum inferioribus, quâ homo ea, quæ DEUS ab ipso exigebat, abundè præstare & omnibus malis expers agere poterat.

XV. Hac itaque dissipata homo lapsus magis ducitur curâ rerum terrenarum: intellectum enim suo finem supernaturalem distinctè assequi nequit, sed tantùm ferè, quæ ante pedes, sunt prospicit, aut certè non nisi ea, quæ sensuum beneficio cognoscuntur, & in eandem cognitionem rursus resolvuntur: appetitu pariter sensitivus summo impetu fertur ad bonum sensibus gratum, adeò, ut haut rarò refragetur præscripto sanæ rationis, ejusque judicium antevertat.

XVI. Tantum autem abest, ut DEUS miserum hominem

minem in lerna hac malorum, in quam sese spontè præcipitem dedit, æternùm permanere voluerit, ut potius ejus misertus, solatio hoc crexerit; se Filium suum unigenitum in carnem missurum esse, qui perfectissimâ eâque tum activâ tum passivâ obedientiâ hominis prævaricationem expiaturus, eumque apud DEUM in gratiam de nuò positurus sit, modo homo fide vera illud, quod Christus ejus vice præstitit, proprium sibi faciat, & cum Paulo fiducialiter exclamet: *Christus me dilexit, & semetipsum tradidit pro me, Gal. II. v. 20.*

XVII. Hoc Christi meritum sufficiens quidem est, ad omnia & singula hominùm peccata abolenda, & reatum eorundem auferendum; etsi habitualis concupiscentia & depravatio ab Adamo in posteros derivata sic infixâ intimè inhæreat naturæ, ut quamdiu homo viator audit, hoc malum in sinu suo assiduè foveat, secumque circumferat. Hoc peccatum habet se instar radicis fertilis, quæ nunquam otiosa est, sed semper propullulare, caputque erigere conatur, etiam apud illos, qui sacro baptismatis fonte loti, in gratia DEI vivunt.

XIIX. Hinc tot sanctorum in sacris literis de peccatis querelæ leguntur, & tot preces de remissione eorundem. David *Psal. XIX. v. 13. delicta, inquit, quis intelligit? ab occultis meis munda me.* Salomon *Prov. XX. v. 9. quis dicere potest: purificavi animum meum, mundus sum à peccato meo?* Hinc Servator noster omnibus tam renatis, quàm non renatis serio injungit, ut orent: *dimitte nobis debita nostra, Matth. VI. v. 12.*

XIX. Hanc pravitatem renatis negotium facessere haut leve, fatetur ipse Paulus de se, *cap. VII. v. 18, 19. seqq. ad Rom.* ubi ait: *novi non habitare in me [in carne mea] bonum: nam velle adest mihi, sed, ut quod bonum efficiam, non*
B
asse-

assequor: Nam non facio, quod volo; sed malum, quod nolo, ago. Comperio mihi volenti facere bonum, hanc legem esse impostam, quod mihi malum adjaceat. Delector enim lege Dei, quoad interiorem hominem; sed video aliam legem in membris meis, belligerantem adversus legem mentis meae, & captivum me reddentem legi peccati, quae est in membris meis. Miser ego homo: quis me eripiet ex corpore istius mortis? Et in epistola ad Gal. V. v. 16. 17. similibus verbis eandem rem indicat, admonens suos Galatas, ut spiritu incedant, & quod carnis est, non perficiant. Caro enim, inquit, concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem ταῦτα δὲ ἀντικεῖται ἀλλήλοις, ut non, quae volueritis, eadem faciatis. Petrus quoq; hoc probe intelligens, aurem renatis vellicat, ut abstineant à concupiscentiis carnis adversus animam militantibus, I. Pet. II. v. II.

XX. Quamvis autem tūm in renatis, tūm in non renatis peccatum reperiatur, non tamen parem utrobiq; vim exerit: irrogeniti obedientiam ei praestant, & dominium permittunt: regeniti verò Spiritus Sancti ductum secuti, ei resistunt; & licet prorsus illud extirpare nequeant; attamen deprimunt illud, nec ei effusis veluti habenis obtemperant. Et hanc luctam sentiunt, quàm diu vita ipsis suppetit.

XXI. Hanc pugnam, cujus cognoscendæ gratia differere hucusque visum fuit, ut porrò accuratiore mentis indagine perlustremus, observandæ nobis veniunt partes, in pugna hac ad verso Marte pugnantes, quarum altera dicitur Caro, Spiritus altera. Quid verò carnis nomine in Scriptura sacra veniat, paucis evolvemus. Adhibetur autem vocabulum carnis à Scriptoribus θεοπνεύσους in utroque Instrumento diversimodè. Primariò accipitur pro illa parte corporis, quæ mollis rubicundaq; est, & fibras

fibras musculorum complectitur : hæc significatio obtinet in dictis, *Gen. II, v. 21. Gen. IX. v. 4.* Dein designat corporis structuram, quatenus animæ opponitur : ut *Levit. XXII. v. 6.*

XXII. Ad hæc legitur in ea significatione, quâ totum compositum, ex corpore & anima constans, denotat: ceu evolventi loca, *Matth. XXIV. v. 22. Rom. III. v. 20.* & alia, patebit. Insuper Paulus in epistola *ad. Rom. IX. v. 5.* aliam huic vocabulo tribuit significationem, videlicet eam, quâ denotat humanam Christi naturam. Quandoque vocabulum caro jungitur vocabulo sanguinis, & tunc designat ipsum hominem, ut *Gal. I. v. 16.* Denique opponitur caro in sacro codice spiritui, ac tunc denotat naturam peccati originalis vitio corruptam, laborantemque reluctantiâ pravorum affectuum, contra rectæ rationis dictamen, & Spiritus sancti suggestionis, quibus ipsa, oppressis carnalibus cupiditatibus, sæpè indulget.

XXIII. Quando autem Paulus de se & de renatis enuntiat, eos habere carnem, designatur voce carnis eam affectuum & voluntatis rebellio & contumacia, contra rectam rationem, & Spiritum Sanctum ad optima quæquæ ducentem, non quæ Spiritum sibi subjicit, verum quam potius Spiritus subjugat: adeò, ut licet renati carnis stimulos subinde sentiant, non tamen iis victas dent manus, sed Spiritus sancti inhabitantis gratiâ adjuti, illis jugum imponant, *ne dominium exercent in corpore mortali* : ut Paulus dixerit, *Rom. VI. v. 12.*

XXIV. Considerato igitur hujus pugnæ uno adversario, progredimur ad alterum, qui Apostolo Spiritus dicitur. Accipitur autem & hoc vocabulum in sacris literis multis modis: vel enim sumitur ἑσσιωδῶς pro tribus unius essentiæ divinæ personis, ut *Ioh. IV. v. 24.* vel ὑποστατικῶς,

pro tertia S. S. Trinitatis persona, Spiritu videlicet sancto: ut *Matth. XXVIII. v. 19. Joh. XIV. v. 17. 26.* Prædicatur etiam hæc vos de creaturis, & denotat vel Spiritum bonum, *Ebr. I. v. 14. vel malum, Matth. VIII. v. 16.* Quandoq; idem est, ac anima hominis, *Psal. XXXI. v. 6. anima bruti Eccles. III. v. 21.* Denique sumitur vocabulum Spiritus per metonymiam, pro operatione Spiritus sancti in renatis: hæc vocis acceptio obtinet *Ezech. XVIII. v. 31. Eph. IV. v. 23.* Hinc dicitur homo spiritualis, qui depressis cupiditatibus carnis, Spiritus Sancti motibus se regendum præbet, operaque Deo placentia præstat. Qui plura vocis Spiritus significata desiderat, adeat incomparabilem illum Theologum *B. D. Chemnit. Part. I. Locc. Loco de Sp. S. p. 92. 93. ut & B. D. Glass. in Rhetor. Sacr. cap. I. p. 2. 3. & seqq.*

XXV. Ex his significationibus instituto nostro infervit illa, quæ ultimum occupat locum, ubi Spiritus designat ἐνέσπνμα Spiritus Sancti, quod ipse producit in homine renato, quando ei vires concedit novas, quarum beneficio peccati insultus reprimere, eidemque frænum injicere potest. Licet enim eò perfectionis pervenire non detur, ut peccatum è corpore omninò exulet; Spiritus tamen ille auxilium præstat, ne peccatum regnet in corpore. Hæc significatio adæquatè opponitur significationi carnis, uti quidem hoc loco potissimùm à nobis consideratur.

XXVI. Hi duo hostes, assiduum bellum inter se gerentes, in Scriptura aliis etiam nominibus indigitantur, utpotè cum dicuntur; *vetus & novus homo; Eph. IV. v. 22. 23. externus & internus homo II. Cor. IV. vers. 16. Animalis & Spiritualis homo I. Cor. II. vers. 14. 15. lex membrorum & lex mentis Rom. VII. v. 23.* quibus tamen omnibus tùm affectuum & voluntatis contra dictamen Spiritus Sancti rebel-

rebellio; tūm vires novæ à Spiritu Sancto homini renato concessæ, quibus carnis reluctantiā deprimere valet, indicatur.

XXVII. Hactenus vivis quasi coloribus depinximus hostes hujus pugnæ, omnibus viribus se invicem invadentes: superest, ut determinemus arenam ubi congregiantur. Nemini autem, nisi qui hospes planè in scriptis Aristotelicis est, incognitum esse potest, quòd etiam ipse observaverit pugnam quandam in homine, quando alteram animæ facultatem dixit λόγον ἔχουσαν, alteram verò ἄλογον, quarum hæc, priorem illam & nobiliorem sæpè intransversum & ad pravitatem abripit, ut constat ex *cap. XIII. lib. 1. Eth. & VII.* etiam passim. Huic sententiæ adstipulantur quoque doctores Scholastici, qui pugnam hanc, quâ de paulo sermo est, pugnari contendunt à sensualitate, cum ratione hominis irrogeniti.

XXVIII. Subjectum hujus pugnæ est vel Quod, vel Quo: illud est homo lue quidem, quam primi parentes contraxere, infectus, cui tamen Spiritus Sanctus, post accensam in regeneratione fidem, & impetratam in justificatione remissionem peccatorum, vires in renovatione concessit novas, quibus carnis dominium suppressere, studiumque sanctè vivendi inchoare, inchoatum continuare possit. Subjectum autem Quo, est anima hominis primariò & præcipuè; id quod expressis nos docet verbis Apostolus Paulus *Eph. IV. v. 23.* cum ait: *Renovamini Spiritu mentis vestre:* ut tamen facultas sensitiva & membra externa, quæ laudabilium actionum instrumenta sunt, non planè excludantur.

XXIX. Hoc assertum prolixè demonstrat & confirmat Apostolus Paulus, quando in *cap. VII.* epistolæ ad Romanos de se Renato loquitur, & confitetur, se, *quamvis*

*delectetur lege Dei quoad interiorē hominem, nihilo tamen se-
cūs videre aliam legem in membris suis, pelligerantem cum le-
ge mentis suae, captivumq; se reddentem legi peccati, quae sit in
membris suis. v. 22. 23. & seqq. Adde Gal. V. v. 22. 23. & alia in
quibus renati admonentur, ne peccatis voluntariis Spi-
ritum Sanctum executiant, ne vè ejus operationi resi-
stant, & ita indignos semetiplos reddant, qui sint tem-
pla Spiritus sancti.*

XXX. Indicato sic hujus pugnae campo, rectè accedi-
mus ad ipsam pugnam, consideraturi, quo pacto ea in re-
natis instituat? Initiò autem tenendum est, carnis eam
esse naturam post lapsum, ut non possit non peccare, sive
concupiscentias suas proderet: lex autem DEI ab homine
perfectionem requirit absolutam, & ut vocant, gradu-
um, faciendi omnia, quae scripta sunt in libro legis *Deut.*
XXVII. v. 26. Quoniam verò pares huic rigori vires in
nobis non amplius deprehendimus, DEUS ἐπιεικῆς E-
vangelicā nobis velut condescendit, & in gratia sua nos
retinet, modò carnis concupiscentiis non indulgeamus:
simul etiam viribus novis hominem induit, quibus bona
opera edere, & ita vitam instituere potest, ut gratia DEI
non excidat.

XXXI. Quòd autem homo tantam perfectionem,
quantam DEUS secundum legis rigorem requirit, conse-
qui non possit, ejus rei causa est caro, hoc est, pravi illi af-
fectus, inordinataque concupiscentia, quae, homine sæ-
pè non animadvertente, oboriuntur, & detrahunt haud
parum de perfectione debita. His concupiscentiis Spiri-
tus, quem DEUS hominibus renatis largitur, medetur,
sedulò quasi invigilando, ne citra advertentiam insur-
gentes concupiscentiae eos in deliberatum obsequium
pertrahant, ne quod caro concupiscit, perficiant

XXXII.

XXXII. Dum verò indicavimus, carnis eam esse naturam & indolem, ut non possit non peccare; non id volumus: carni impositam esse hanc necessitatem, ut hoc vel illud peccatum determinatè acceptum, peragere debeat. Sed ita sentimus: carnis hanc esse naturam, ut nunquam longo temporis spatio ab omnibus in universum peccatis abstineat: licet enim hoc vel illud peccatum non committat, tamen aliquod committit peccatum. Et potest necessitas hæc explicari, ut cum Logicis loquat, per descensum disjunctum.

XXXIII. Equidem nullum est dubium, si DEUS voluisset, potuisset utique homini etiam lapsò tantam conferre gratiam, ut spiritui perfectè subiceretur, nec unquam contra dictamen Spiritus insurgeret prava cupiditas: at tamen quoniam homo persuasionibus diaboli vacillas aures præbuit, nec divinæ gratiæ subtractione, nec divino quodam decreto eoque absoluto impulsus, sed mera voluntatis malitia, idcirco DEUS ei hanc gratiam non fecit, ut sine ulla tentatione vitam transigeret quietam, sed reliquit eidem, quamvis renato, hanc ἀταξίαν, quæ ipse sit instar cotis, patientiam ejus, & in repugnando constantiam, acuentis.

XXXIV. Hæc lucta jam occasionem præbet homini, ut indefinenter ardentibus DEUM fatiget precibus, ne auferat à se Spiritum sanctum, quo carnis impetus reprimere, ejusque ausibus resistere valeat. Hæc lucta suadet quotidianam poenitentiam, quam renatos instituere, necesse est, juxta illud *Psal. XXX. v. 6. pro remissione peccatorum orabunt ad te omnes sancti.* Omnes enim & singuli confiteantur necesse habent, non esse, *qui faciat bonum, ne unum quidem Ps. XIV. v. 3.* Lucta denique hæc deprimit omnem superbiam, prosternit fastum, & excitat DEO placentem humi-

humi-

humilitatem : quod si enim piè perpendimus illud : *si omnia fecerimus, quaecunq; nobis facienda fuere, nos tamen esse servos inutiles Luc. XVII. v. 10.* non possumus non in nosmetiplos descendere, miseramq; sortem nostram deplorare, quòd, licet simus renati, non tamen audeamus intrare cum Deo in iudicium, quia in ejus conspectu nemo viventium justificabitur *Psal. CXLIII. v. 2.*

XXXV. Ἀταξίαν autem hanc, & carnis adversus spiritum repugnantiam, Doctores Scholastici apud Pontificios nimium quantum enervant & extenuant ; quando eam pro peccato iram DEI & aeternam damnationem promerente, non habent. Distinguunt enim inter motus primò primos & secundò primos: illos [prout Excellentissimus Dominus Præses, Præceptor & Patronus meus aetatem colendus in Theologia Morali *disp. III. Thes. 8. p. 61.* perspicuè explicat] vocant, qui ad presentiam rei alicujus subito objectæ, aut ex alteratione corporis, aut ex imaginatione repentina excitati inordinatè & non conformiter legi divinæ insurgunt, ante rationis advertentiam & voluntatis consensum: his peccati rationem denegant. Secundo autem primi motus dicuntur illi, qui plenam quidem proaresin, deliberationemq; voluntatis antevertunt, aliquo tamen modo in voluntatis potestate sunt, & quidem ita, ut, si debitam fidelis adhibeat diligentiam, eos reprimere & prævertere possit.

XXXVI. Hos secutus Cardinalis Bellarminus, qui *Tom. IV. Lib. V. de amiss. grat. cap. 7. 8. 9. & seqq.* totus in eo est, ut motus hosce primò primos, sive, ut ille appellat, *concupiscentiã in renatis residuam*, eximat è numero peccatorum propriè dictorum. Patres etiam *Concil. Trident.* anathematis fulmine percutiunt illos, qui concupiscentiam verè & proprie in renatis peccatum esse arbitrantur, sicut habent verba *Sess. V. Synod. Trident.* Hunc ipsum errorem obser-

observavit, & meritò reprehendit Philippus Melanchth.
*Loc de veteri ac novo homine, juxta Dodecad. libr. Normal.
 Eccles. Noriberg. p. 771. quando scribit, quod affectuum, qui
 citra voluntatis consensum suboriuntur, rationem [Scho-
 lastici & Pontificii] non habuerint, & non nisi externis factis
 propriè peccari crediderint.*

XXXVII. Nituntur in super autoritate Augustini, qui
 interdum negare videtur, concupiscentiam in renatis re-
 liquam esse peccatum: quales locutiones occurrunt, *Lib.
 I. de nupt. & concup. cap. 23. & seqq.* Item, contra duas epi-
 stolas Pelagii *Lib. I. cap. 13.* Atque istam quidem senten-
 tiam eò pertinaciùs defendunt Pontificii, ut fulcrum sup-
 ponant sententiæ suæ, quâ asseverant: hominem rena-
 tum in hac vita perfectâ obedientia posse legi DEI satisfa-
 cere: item, bona opera renatorum posse promereri vitam
 æternam. Et quando quidem animadvertunt, renatos ni-
 hilominus multis imbecilitatibus in hac vita esse obno-
 xios, quæ exactissimæ legi DEI minùs congruunt, hinc
 statuunt, concupiscentiam in renatis reliquam non esse
 peccatum, sed tantùm deformitatem non contra, sed
 præter legem DEI.

XXXIIX. Huic sententiæ ut obviàm procedamus, di-
 cimus primò, eam niti falsâ hypothesi, quæ est; quod nihil
 habeat rationem peccati, nisi quod sit voluntarium. Con-
 trà Scriptura sacra non tantùm hoc, ad quod plenarius
 voluntatis consensus accedit, agnoscit pro peccato; sed
 & illud, quod sæpè homine non animadvertente, ratione
 & voluntate non consentiente, oritur. Stat enim talo in-
 concusso sententia Apostoli, *I. Joh. III. v. 4. ἡ ἀμαρτία ἐστὶν
 ἀνομία*, sive id dispositio sit, sive habitus, sive motus inter-
 nus, sive actus externus, sive voluntatis consensum ante-
 vertat, sive consequatur.

XXXIX. Considerentur etiam verba, *Gen. VI. vers. 5. omne figmentum cogitationis cordis humani tantummodo malum est omni tempore.* Hisce verbis singulis non tam pondera, quam fulmina inesse, testatur. *B. Chemnitius Part. I. Exam. p. 168.* vocabulum enim *ἔργον* non denotat, ceu editio vulgata transtulit, sensum, sed potius illud, quod sensum præcedit: videlicet figmentum illud cogitationū, ex quo sensus sive concupiscentia nascitur, primos nimirum motus, qui sæpenumerò non deliberatò oboriuntur. Haud paulò evidentius rem proponit Paulus; *ego, inquit, non quod volo ago, sed quod odi, perpetro. Rom VII. v. 14. 15.* Et in epistola *ad Gal. V. v. 17.* ait, quòd *renati, quod volunt, non faciant.*

XL. Quid? quod concupiscentiam in renatis reliquam, licet adductioribus coerceatur frenis, tamen in epistola *ad Rom. cap. VI.* ad minimum quinquies, *cap. VII.* sexies, *cap. IX.* ter vocat peccatum. Ne autem adversarii *κρησούμενοι* quarant in ambiguitate vocis peccati, quasi Paulus vocet concupiscentiam peccatum per metonymiam causæ pro effectu, subjiciamus: à primaria vocis significatione non esse præter necessitatem recedendum. Dein concupiscentiæ tribuitur definitio peccati propriè dicti, quippe quæ tanquam pugnans cum lege DEI prohibetur, *Rom. VII. vers. 7. 23.* Quid ergò dubitandum amplius est, rationem peccati formulam eidem esse tribuendam?

XLI. Concludimus itaque: Q. ex sententia legis seu motum, seu actionem, seu quocunque alio nomine venire queat, pronuntiat esse peccatū, is intelligit peccatū propriè dictum. Atqui Paulus ex sententia legis concupiscentiam pronuntiat esse peccatum, *Rom. VII. v. 7.* Ergò intel-

intelligit peccatum propriè dictum. Majori fundamen-
 ti loco substernimus dictum, *Rom. III. v. 20.* Et verò ne-
 mo melior, ipso Paulo, verborum istorum interpretis esse
 potest: quando peccatum illud vocat malum, *quod ipse*
oderit; quod inimicitia sit adversus Deum; quod repugnet legi
mentis, non quidem simpliciter talis, sed Spiritus sancti
 gratiâ illuminatæ: & quæ sunt aliæ appellationes, quibus
 hoc peccatum depingit.

XLII. Quod attinet Augustinum, respondemus: nos
 negare non posse. Doctore illi eximio nonnunquam ab-
 repto fervore disputandi, tales excidisse locutiones, quæ
 in sequiorem partem possint trahi. Occasio namque
 erat. Formabat Pelagius tale argumentum: si concu-
 piscencia in renatis reliqua, est peccatum, sequitur per
 baptismum non verè, plenè, & perfectè obtineri remis-
 sionem peccatorum, nec auferri crimina, sed tantùm ra-
 di ut radices peccatorum in mala carne teneantur, instar
 rasorum in capite pilorum. Sed ita sentire, est insignis
 contumelia in baptismum & blasphemia in mortem,
 agni DEI: prout objectiones ejus describit August. con-
 tra duas epistolas Pelagii *Lib. I. cap. 13.*

XLIII. Ex hoc laqueo ut sese extricaret Augusti-
 nus, dicebat: concupiscentiam in renatis reliquam,
 non esse peccatum. Cum autem Pelagius argumentan-
 do instaret: si concupiscentia non est peccatum; ergò
 tantum adest, ut sit vituperanda, ut potius laudanda. Ex-
 plicabat Augustinus mentem suam: *baptizatus*, inquit,
omni caret peccato, non omni malo: quod plenius ita dicitur:
 omni reatu malorum caret, non omnibus malis.

XLIV. Ex mente igitur Augustini considerari pecca-
 tum potest dupliciter: Vel enim est *ἀνομία* sublato reatu:

hoc sensu non negat Augustinus concupiscentiam in renatis reliquam esse peccatum, licet eos non reos faciat iræ DEI & damnationis æternæ, propter Christum fide apprehensum. Vel est ἀνομία cum reatu conjuncta: & sic Augustinus concupiscentiam in renatis reliquam peccatum esse pernegat. Renati enim ope Spiritus sancti adjuvi non permittunt, ut concupiscentia concipiat, & pariat peccatum, ceu Jacobus loquitur *cap. I. vers. 15.* Atque hinc fruuntur privilegio divinâ autoritate sancito ab Apostolo *Rom. II. vers. 1.* *Nulla est condemnatio in iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum spiritum.*

X L V. Licet igitur concupiscentia non sit in numero eorum peccatorum, quæ regnantia dicimus, in renatis est tamen propriè dictum peccatum. Fixum enim est axioma illud, & contra omnes inferorum portas invictum, sicut hoc appellat nunquam sine laude dicendus Chemn. *Part. I. Exam. p. 187.* *Quicquid in natura rationali discedit à norma legis, & cum ea pugnat, sive sit defectus, sive ἀταξία, sive inclinatio, sive actio, sive omisio, est peccatum.*

X L V I. Hanc luctam Carnis & Spiritus peccato resistentis, renatis inesse firmâ fide credimus, nec patimur ab hac sententia nos dimoveri, quicquid in contrarium dicant Remonstrantes in Belgio. Hi namque, qui hac in parte easdem cum hodiernis Photinianis inflant tibias, in omnia alia abeunt, quàm ut concedant, Paulum in *cap. VII. ad Rom.* agere de se, ut renato. Verba de hac re in *Apolog. Remonstrant. p. 129.* sunt ista: *locus ad Rom. multò minus huc facit, quia in eo Apostolus de regenitis per Spiritum Christi non agit.* Allegant insuper à partibus suis Arminium in *Exam. hujus cap. ad Rom.* Socinum in *not. ad h. l. pag. 130.* qui

130. qui quidem ut in aliis, ita in hujus loci explicatione prælusisse ipsis videtur.

XLVII. Contra istam explicationem nos proferimus fundamenta sequentia. Primò textus evidentiæ sole meridiano clarius demonstrat, Paulum in hoc capite septimo de semetipso sermonem instituire, id quod inter alia probat toties repetitum pronomen ἐγώ. Si quæras, quo tempore hoc de se intelligi voluerit? respondeamus, non certè illo tempore, quo sedebat ad pedes Gamalielis; sed postquam extra ordinario modo ad Christum conversus, renatis factus est. De se igitur, ut renato, hoc loco agit, id quod verba temporis præsentis indicant. Quid enim causæ dari potest, quare relictâ textus συνέπειā ad aliam personam, aut qualitatem personæ verba ista transferamus, quàm de quâ primò sermonem Apostolus instituerat?

XLVIII. Secundò conveniunt illi, de quo Paulus loquitur, proprietates renatorum: sunt autem istæ: *velle bonum*, non quidem quod vis, sed spirituale: *delectari lege Dei*; *malum non velle*, sed *odisse*: *in servire legi Dei*, & similes. Has omnes tribuit Paulus ei, de quo capite septimo agit. Porro in quocunque invenitur lucta spiritus & Carnis, sive, ut verbis hujus capitis utar, legis mentis & legis membrorum, is est renatus. Atqui in eo, de quo *cap. VII.* agit, invenitur hæc lucta. E. Nec est, quod quis cum Socino hoc argumentum invertat; non enim hæc convenirent verbis *Gal. V. v. 16. 17.* de quibus tamen ipse Smalzius contra Franzium fatetur p. 488. ea agere de renatis.

XLIX. Confirmatur eadem sententia inde, quòd Paulus agnoscit miseriam suam, atque liberationem ardentissimis expetit votis. Atqui gravitatem peccato-

rum agnoscere, non est nisi renatorum & poenitentium; vota autem seria concipere pro liberatione, non nisi fidelium. Posset etiam addi argumentum peticum à gratiarum actione, quam progenuit fiducia in Christum, quæ à non renato nequaquam proficisci potest. Neque locum habet parenthesis Socini ficta, quâ gratiarum actionem hanc inclusam vult; obstat enim textus *συνέχεται*.

L. Denique nec deest nobis suffragium venerandæ antiquitatis: militant enim pro nobis Hilarius, Nazianzenus, Ambrosius, Methodius martyr apud *Epiph. Har. 64.* Georgius M. *Lib. XVI. moralium cap. V.* Primasius in *b. l.* Licet autem Hieronymus & Augustinus in alia primò essent sententia, fulgore tamen veritatis perstricti, sententiam mutarunt; ille *Dial. Lib. III. cap. I. contra Pelag.* hic *Lib. III. Retract. cap. XXIII. & XXVI. ut & Lib. II. cap. I. & Lib. I. contra Julianum cap. ult. Lib. I. Contra duas epistolas Pelag. cap. 8. 10. & II.* monstrat, quomodo omnia, quæ Apostolus dicit, renato conveniant. Uberiorem hujus capituli eamq; orthodoxam defensionem qui desiderat, adeat *Doct. Carol. in Socinian. profligato Art. IIX. de bonis operibus, controversia IV. p. 795. & seqq.*

LI. Ex falsa capituli VII. ad Rom. expositione, tanquam ex fonte corrupto, mirum non est fluere impurum rivulum adeò ut iidem Remonstrantes renatis luctam hanc carnis & Spiritus tandem prorsus denegent: faciunt enim discrimen inter renatos, & alios vocant *incipientes, perficientes* alios, alios denique *adultos sive perfectos*: consule eorund. *Apolog. p. 126.* His ultimis tantam tribuunt perfectionem, ut carnis concupiscentias neutiquam sentiant; exponunt namque vocabulum carnis, ut patet ex *Apolog. p. 128. per carnem*

carnem dominantem & regnantem in non renatis. Quæ quidem tela ex Socianorum pharetra depromta esse, non difficulter conjiciet, qui expendet ipsius Socini verba, quæ locum *Rom. VII.* commentusest: *Ego nihil dubito, quin in aliquibus ex Christi fidelibus in hac vita, pugna illa inter carnem & Spiritum cesset, jam planè spiritu dominante, & carne cum ipso manus conferere non amplius audente.*

LII. *Φλυαρίας* autem hasce ut diluamus, aggredimur. ipsam expositionem vocabuli carnis, & dicimus: nos quidem penitus negare non velle, vocabulum carnis interdum denotare concupiscentias carnis regnantes; sed hoc maximè hîc quæritur, num hîc loci ad *Gal. V.* hæc obtineat significatio? Illis affirmantibus, nos negamus meritò, eò quòd Paulus hæc duo uni tribuit subjecto, uno tempore considerato.

LIII. Loquitur enim de suis Galatis, eosque admonet, ut spiritu incedant, &, quod concupiscit caro, ne perficiant: Atqui illos fuisse renatos ecquis dubitet? Præterquam enim quod ipsum Smalzium hoc supra nobiscum confessum esse indicavimus, ipsum *cap. V. ad Gal.* initiũ hoc ad oculum demonstrat, ubi Paulus *v. 1.* ait: *in libertate, qua nos Christus liberavit per state:* his igitur in libertate constitutis, id est, renatis, hoc in mandatis dat, ne concupiscentias carnis sequantur; frustraneum verò fuisse hoc mandatum, nisi ipso actu extitisset in Galatis caro: non autem fuit caro vel peccatum regnans; hæc enim cum Spiritu uni eidemque Subjecto, uno eodemque tempore colescere nequit.

LIV. Porrò dum & nos statuimus duce Scriptura, dari luctam carnis & Spiritus; & carnem sive carnis concupi-

cupi-

cupiscentiam etiam non consentiente voluntate esse peccatum propriè dictum, absurditatis nos arguunt ad versarii, dicentes: consistere hæc duo non posse, esse renatum & sentire carnem spiritui rebellantem, item: habere peccatum propriè dictum. Hoc telum ut retundamus, dicimus, statum integritatis ista duo ferre non potuisse: nunc verò amissis viribus ad felicissimum istum statum necessariis, hominem in alia omnia esse distractum velut & divisum.

L V. Quia enim tùm renatus, tùm non renatus, hoc est, omnes in Adamo peccarunt, hinc ex mala ista radice non possunt non subindè pravorum motuum infelicia lola propullulare, adeò, ut tùm in renato, tum in non renato habitet nil boni. Igitur, ut cum Scriptura loquamur, habent renati peccatum, non tamen faciunt peccatum: non renati contrà & habent & faciunt peccatum.

L V I. Quantumvis autem renati in hac vita peccatis sint obnoxii, cumque illis nunquam non conflictentur; attamen *justificati ex fide pacem habent ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum: per quem & habent accessum per fidem in gratiam istam; in qua stant, & gloriantur in spe gloria filiorum Dei. Rom. V. v. 1.*

L V II. Et licet phrasi Scripturæ quidam dicantur justis & perfectis, non tamen sequitur eos fuisse ἀναμαρτυήτους, aut nunquam sensisse rebellionem carnis & Spiritus. Nemo enim hominum unquam extitit post lapsum, excepto Christo, qui, licet pro viribus divinitus concessis, in hac imbecillitate sanctitati studuerit, non aliquid humani senserit. Imò cujus Scriptura perfectionem decantat, ejus ipsius quoque imperfectiones & imbecillitates detegit.

LVIII.

LVIII. Eleganter hac de re loquitur Augustinus de *Nat. & Grat. cap. 36.* Si omnes illos sanctos & sanctas, cum hic viverent, congregare possemus, & interrogare, utrum essent sine peccato? quid fuisse responsuros putamus? utrum hoc, quod iste dicit, an quod Johannes Apostolus? Rogo vos, quantalibet fuerit in hoc corpore excellentia sanctitatis, si hoc interrogari potuissent, unâ voce clamassent: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est.

LIX. Hanc doctrinam explicaturus de Ecclesia DEI optimè meritus B. Doct. Gerhard. Lib. II. Conf. Cathol. Part. III. Art. XXIII. cap. 7. p. 809. distinguit inter perfectionem absolutam, sive graduum, & respectivam vel conditionatam, sive partium: illam vocat, quæ summum obedientiæ gradum in lege requisitum, assequitur, ad quam renati in hac vita pervenire nequeunt. Hæc autem est, sincera renatorum secundum totam legem obedientiæ, in hac vita inchoata, in futura demum consummanda: & hæc renatis competit.

LX. Nec insuper habendum, quod aliàs Theologi nostrates observarunt, in sacris literis hominem diei justum quincuplîter: I. imputativè, propter imputatam Christi justitiam *Philip. III. v. 9.* II. inchoativè ob inchoatam in hac vita justitiam, vel sanctimoniam vitæ, quæ ex majore virtutum parte commendantur. III. ob justitiam externam, de qua Paulus *Philip. III. v. 6.* quæ verò hæc sit, indicat nobis Augustinus *Lib. I. contra duas epistol. Pelag. cap. IX.* potuit esse, inquit, intus in affectionibus prævaricator legis, & tamen conspicua opera legis implere, vel timore hominum, vel ipsius Dei, sed pæna formidine, non dilectione & delectatione justitiæ. IV. propter justitiam non fictam, hypocriticæ & simulatæ oppositam, h. e. quando homo ad justitiam, quæ huic vitæ concessa est, omnibus viribus adspirat, adeò, ut malit internè esse justus, quàm externè tantùm talis videri; hac de justitia loquitur David *Psalms,*

D

CXIX.

CXIX. v. 10. *V.* denique in comparatione aliorum: qualis significatio obtinet, *Gen. VI. v. 9.*

LXI. Lucem hæc & superius dicta accipient, si consideraverimus, quod, duce Scripturâ sacrâ, eruditè observatum est, **DEUM** cum hominibus duplex iniisse pactum, alterum legale, evangelicum alterum. Legale pactum est, quod **DEUS** promulgavit in ipsa statim creatione, ubi leges suas hominum mentibus inscripsit, viresque largitus est illas servandi; quas, si implevissent, vitam æternam citra interventum alterius Servatoris consecuti fuissent. Cùm verò homo vires hasce servandi leges **DEI**, suâ culpâ amisisset, ita, ut nec unquam per istud pactum vitam æternam consequi potuisset; permotus est commiseratione erga genus humanum misericordiarum pater, ut de alio pacto nobiscum ineundo cogitaret, cujus fundamentum non tantùm est justitia, sed & summa clementia.

LXII. Intercedente igitur ipso **FILIO DEI**, **DEUS** pactum cum hominibus iniit sub duplici conditione; una spectata ex parte Mediatoris, ut viribus hominis lapsi deficientibus, & ad præstandam exactam legi **DEI** obedientiam, imparibus, ipse Mediator suâ activâ & passivâ obedientiâ justitiæ **DEI** satisfaceret: altera ex parte hominum, quæ est fides, non tantùm in notitia & assensu, sed maximè in fiducia vel assensu fiduciali consistens.

LXIII. Hoc pactum indicabatur statim, cùm semen mulieris consternatis Protoplastis promitteretur, post Abrahamo & aliis Patriarchis renovabatur, cùm in semine eorum omnes gentes iri benedictû significaretur. Nec prophetæ pactum hoc silentio præteriè, sed auditoribus suis subindè, partim per figuras, partim apertè & remotis velis inculcarunt. Omnibus denique obscuritati-

bus

bus remotis, revelatum est ab ipso Servatore per solutã satisfactiõne, quã totum illud pactum nitebatur.

LXIV. Differunt igitur hæc duo pacta, quòd in legali spectetur homo alienus à peccato tùm originali, tùm actuali: in evangelico autem homo non quidem liber à peccato originali, nec venialibus, quæ Tertullianus *quotidiana incurfionis peccata* appellat; sed tantùm à peccatis, quæ deliberato animo, dataque opera peraguntur, vel verbo θεοπνευστω Apostolico, à *peccatis regnantibus*: reliqua verò quæ ab homine evitari nequeunt, ob carnis infirmitatem, ei non imputantur ob conditionem, quam DEUS ab homine in hoc pacto exigit, videlicet fidem in Christum.

LXV. The sibus hisce ultimam impositurus manum, concludo verbis Augustini *Lib. 1. de Trinit. cap. 11. & 111. Non pigebit me, sicubi hæreo, quærere, nec pudebit, sicubi erro, discere. Proindè quisquis hæc legit, ubi pariter certus est, pergat mecum: ubi pariter hesitat, quærat mecum; ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me: ubi meum, revoces me. Ita ingrediamur simul veritatis viam, tendentes ad eum, de quo dictum est, faciem ejus semper quærite.*

